

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cena oglasov po dogovoru. Naklada po ne vračaja.
Naročnina: Zedinjene države (Ivan Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.55 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vas, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2987-89 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.
Subscriptions: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v obljubo n. pr. (Aug. 31-31) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je v tem časopisu poslano brezplačno. Prosveta je praviloma, da se vam ne vrača list.

NAŠE JUŽNE DRŽAVE.

V južnih državah ni slonove kosti, pa tudi ne kavčuka, ampak tam raste bombaž in sladkorni trs, pa tudi riž. Gospodje, ki lastujejo velike plantaže v teh krajih, hočejo imeti od teh plantaž velik dobiček. Noben belopolten delavec ne prestane v razmerah, ki jih nudijo plantažniki. In tako se izkoriščajo zamorski delavci na premeten način, da se lahko o njih reče, da so sužnji.

V navadi imajo, da si zamorski delavec izposodi denar pri plantažniku. Posojila ne vrne v denarju, ampak vrača ga z delom. Za njegovo delo je pa odmerjena tako nizka meza, da ne more nikdar vrniti posojila. Ako se hoče zamorec osvoboditi svojega gospodarja, tedaj mora najeti posojilo pri drugem plantažniku. Z drugimi besedami se lahko reče, da se proda drugemu delodajalcu. Razlika je ta, da so se njegovi dolгови zdaj pomnožili, ker selitev stane tudi denar. Če je zamorec dolžan svojemu gospodarju par stotakov, je privezan a svojo družino na gospodarja. Na ta način dobi plantažnik svojega sužnja ceneje, kot ga je dobil v času telesne sužnosti, kajti takrat je moral sužnjedržec plačati še posebno ceno za sužnja, skrbeti je moral za njegovo zdravje in dobro prehrano. Zdaj pa vrže zamorski delavec par centov kot mezo, s katerimi mora zamorec skrbeti za svojo prehrano in prehranitev svoje družine. Če mu poide denar, mu gospodar zopet vrže par desetakov kot posojilo, da jih pozneje odsluži z delom. V dolini dolini Mississippija je ta sistem uveljavljen že več kot trideset let.

Ako zamorec protestira proti takemu ravnanju, ga krote z linčanjem. Nekdo si izmislil, ta in ta zamorec je napadel neko belopoltno ženo. To zadostuje, da se belopoltna drhal vrže na zamorce, jih pretepe, nekaj pa linča.

Gorje pa zamorec, če je prišel do takega blagostanja, da je obudil zavist svojega belopoltnega soseda. Kako se ravna v takem slučaju z zamorci, se je pokazalo v Tulsi, Okla.

In dokler bodo take razmere v južnih državah, se v južnih državah ne more razviti industrija, pa tudi poljedelstvo bo ostalo zanemarjeno. Izobražen belopolten delavec v severnih državah nima najmanjšega poželjenja, da se preseli v južne države, ko čita, kako ravna tam z zamorskimi delavci.

Take razmere kriče bo odpravi. Kdo pa naj to delo izvrši? Kapitalisti in plantažniki se ne briga za odpravo takih razmer, dokler jim ne škodijo. To delo čaka organizirane belopoltno in zamorske delavce. Kjer postojajo mala industrijska središča v južnih državah, se morajo delavci organizirati v skupni organizaciji ne glede na pleme ali polt. In kadar se bodo organizirali, jim bo mogoče s skupnim delom odpraviti te suženjske razmere, ki so pega za južne države. Stari nazori, da je Bog ustvaril zamorca, da ga nekdo drugi izkorišča, morajo izginiti in nadomestiti s principom: delavci združite se ne glede na vero, narodnost, pleme ali polt, če hočete ustvariti take življenske razmere na svetu, da življenje ne bo za del človeštva težka butara, za majhno peščico lenih ljudi pa brezmišelnost uživanje.

ZELEZNA PEST TRUSTOVCEV!

Nikjer ne opazimo tako vidno, kako so delavci potlačeni in izkoriščani, če delajo za mogočen trust, kot v jeklarski in železarski industriji. Delavci delajo dvanaest ur in njih meza znaša \$3.60.

Delavci so pred dvema letoma podvzeli dober in krepak sunek naprej, da se organizirajo, toda gospodarska moč trasta je bila prevelika in ustavila je za nekaj časa organiziranje teh trpinov. Zavesti med delavci, da se morajo delavci organizirati, če hočejo že v nekaj današnje človeške družbe zboljšati svoj življenjski položaj, pa železna trustovska pest ni mogla ubiti. Ta zavest med delavci še živi in pride zopet znova na površje, ko pride ugodna prilika za to.

Kajzer si je domisljeval veliko a svojo kovano pestjo, in danes je kajzer nič. In čas prav zanesljivo pride, ko bo moral trust priznati organizacijo jeklarskih delavcev in ne bo mogel več po svoje rezati delavskih mezd.

Francija pod orožjem proti Rusiji.

Dnevno pošilja velike množine orožja in municije na Poljsko in v Rumunijo.

AMERIKA IN ANGLIJA POMAGATA.

Ze pogosto smo poročali o veliki množini orožja in streliva, ki se pošilja dnevno na Poljsko in v Rumunijo. List "Humanite", ki vedno pozitivno delavstvo, da bi vse to preprečilo, je prinesel pred kratkim znamenit poslanec streliva, orožja in izdelkov strupenih plinov ter je odločno apeliral posebno na francosko železničarstvo, da nadaljni prevoz za vojne priprave prepreči.

Medtem ko Amerika in Anglija vas ta podvzeta za knisami podpirata, Francija z mrzlično naglico organizira na črt pohoda in pod prejšnjo, da pošilja v Gornjo Slezijo čete, spravlja vedno večje zaloge municije in orožja na Poljsko. "Humanite" in "Daily Herald" objavljata vedno nove narčne francoske vlade in podčigata proletarijat, naj bo pri tem popolnoma neaktiven.

Tudi čete se pošiljajo vsaki dan; svede samo v "Gornjo Slezijo", toda njih pot pelje preko Bukareste. Kar stane bo že ljudstvo plačalo. Samo Rumunija že od početka stane Francijo vsaki dan po 1.500.000 frankov, ki njim sinov pa bo to podvzetje dokončala. Pripravlja se z vso skrbnostjo nova vojna, posebno v Rumuniji. Besarabska fronta zahteva vsaki dan novega vojnega materiala.

Municipijski vlaki vozijo preko Horthyjeve Ograke v spremstvu poljskih vojakov. Parikse municijske tovarne delajo noč in dan. Vlivajo streljiva, topove, kroglice, gradijo letala in tudi na plinove granate in maške niso pozabili.

V Nanterre je 40 vojni letal pripravljeno za Rumunijo. Na velikih zabojih s katerimi so spravljene je napis:

Posiljatev iz posebnega letalskega založišča, od gospoda vojnega ministra Francije, gospodu vojnemu ministru Rumunije. — Mornarski arzenal v Lorientu.

Na Poljsko niso pozabili. Gotovo so njo ve dovolj založili z municijo in sedaj ji pošiljajo vojaštvo. V zadnjem času je bilo odposlanih 20.000 vojakov letnika 20 in 21, kar pa se bo nadaljevalo. — V Toulouse so odpremili dva večja oddelka vojaštva s popolno vojno opremo. — Garnizije v Chalonsu in renski pokrajini so popolnoma pripravljene za oddajo čet v "Gornjo Slezijo".

Droblj

od Misa in delak.

— Prvak Grške, Venizelos, na sprotnik grškega monarha, pride v Ameriko. Znan borilec proti kraljevemu povratku na Grško, v čemur je propadel, je star 57 let. Držal bo govor v interesu Lige narodov.

— Madridsko meščanstvo se je organiziralo proti profitarjem in bo bojkotiralo gotove življenske potrebščine, to je popolnoma odpovedalo nakupovanje. Policija je svede proti.

— Pri zborovanju Lige narodov je bilo v Genfu izvoljeno mednarodno sodišče, obstoječe iz 11 članov.

— Na Poljskem je dovoljeno s 1. okt. svobodno trgovanje.

— Policija v New Havenu, Conn., je zaplenila dva avtomobila izganja. Stirje moške so zapeli in postavljeni pod poročstvo za \$3000.

— V Trentonu, New Jersey, se je pojavil tifus. Vsak dan oboli več oseb in pretekli teden je umrlo za to epidemijo 20 ljudi.

KONGRES SPET ZBORUJE.

Washington, D. C. — Kongres se je vrnil a počitnice in danes zopet zboruje. Senat se bo zdaj bavil s ratificiranjem mirovne pogodbe z Nemčijo. Senator Borah predloži resolucijo za javno zborovanje razorožitvene konference, ki se odpravi v novembru. Druga važna zadeva v kongresu je davčna reforma.

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press.)

Zmeda v črkahkih stavbinskih unijah. Stavbinski delavci so zelo ogorčeni na svoje voditelje, ki so jih privezali na Landisov arbitražni proces, ki jih zdaj drži za vrat. Poskus pogodbenikov, uvesti odprto delavnico v tesarski stroki, vsekakor povzroči krizo v prihodnjih par tednih. Ako se pojavijo neunijski tesarji pri delu, katerega opravljajo unijski siderji in drugi stavbinski delavci, bodo zadnji zastavili, ako nočejo delati s stavkokazi.

Demonstracije brezposelnih delavcev v Londonu so se ponovile v torek predpoldne. Okrog 3000 brezposelnih je korakalo po ulicah in se ustavilo pred ministrstvom za dela, kjer so čakali, dokler se ni vrnila deputacija od ministra. Demonstracije so bile mirne.

Ameriška delavska federacija pripravlja velike demonstracije za asorčenje na Dan premirja dne 11. novembra v Washingtonu, torej na dan otvoritve razorožitvene konference. Demonstracije bodo obane naperjene proti diplomatom, ker se pečali z vprakanem asorčenjem brez predstavnikov organiziranega delavstva.

ZAGONETEN TROJNI UMOR.

Dowagiac, Mich. — Osemletna deklica Grace McKee je v torek stopila v sosedno hišo, da vidi kaj s njeno tovarnico, katero se že ni pokazala dva dni. Vrata so bila odprta in Grace je zagledala svojo 12-letno prijateljico Ardith ležečo na tleh in držečo se za nogo mize. Bila je še živa in iz ust so ji prihajale še komaj slisne besede: Mama, mama, mama. Grace je sbežala in na njen krik so prileteli sosedje in našli Williama Monroja in njegovo ženo ter staršoja 17-letno hčer Nevo mrtve v spalnici. Vsi so imeli razbite glave in obraze. Najmlajša hčerka Ardith je težko ranjena na glavi. Odnesti so jo v bolnišnico in zdravniki se trudijo na vse načine, da jo spravijo k zavesti in izvedo od nje, kdo je napadel in pobil nesrečno družino. Krivava gorjača, je katero žrte babji, je odina sled, katero je puštil monilec. Druge sledi ni.

USTRELE TRI POLICISTE IN ŠERB.

Hibbing, Minn. — John Webb je ustrelil ponoči v neki koči tri poliviste z enim strelom, kako miljo proč od mesta, nato pa še samega sebe, ko so ga imeli prijeti policaji.

Vihar uničil več življenj.

San Juan, Porto Rico. — Tropični vihar, ki je trajal dva dni zaporedoma, je najbolj divjal v okoliših San Dominga. Bilo je ubitih 22 ljudi in povzročena velika škoda na lastništvu, kakor je sporočil kapitan prišelci z ladjo "Marina" iz San Dominga. V Porto Ricu je vihar uničil ves letošnji pridelek kave, izgube človeških življenj pa še niso javljene.

Paris v strahu pred evropskim bankrotom.

Paris. — Universal service poroča o paničnem strahu, ki je prevzel na borzi spekulante, ko je vrednost dolarja v malo minutah poskočila za 35 točk. Nenadoma so prišla poročila od finančnega ministerstva popolnoma nepričakovano, dasiravno so bila le sepe-taje izgovorjena za zaprtimi vrati. Poluradna poročila od vlade so borzi naznanila, da gotovo ne bo mogoče dobiti od Nemčije nikakega plačila odškodnine več, ako se jo ne spravi v popoln bankrot. Početkoma niso verjeli borzijani temu poročilu in šele ko je "Temps" prinesel oficijelno vest in potrdil, so se pričeli nekateri puliti za frake. Vse prodaja marke, lanske in lre, vsledčesar je borza kakor oblegana. To pa ne veča vrednost evropskih valut, temveč jih valed velike ponudbe še bolj tlačijo.

Vse kaže, da pa ni ta veliki padec samo radi Nemčije, temveč to je naravna posledica dosedanje evropske potrate na vsem nepotrebnem, kakor vojaštvo, mornarici kar je umevno, da povzročuje krizo.

NOV BOJ PROTI RATIFIKACIJI MIROVNE POGODBE.

"Neomajneži" so zopet na delu.

Washington, D. C. — Med republikanskimi "neomajneži" v senatu se je zopet pričelo gibanje proti ratificiranju mirovne pogodbe z Nemčijo in Avstrijo. La Bele hiše je prišla vest, da predsednik Harding predloži pogodbo senatu, tako, ko se odprti zborovanje, istočasno so pa voditelji "neupogljivih" republikancev izjavili, da bodo nasprotovali ratifikaciji iz razloga, ker separatna pogodba ni nič drugega kakor posnetek versajlske pogodbe z nekaterimi pridržki.

"Neomajneži" v senatu pravijo, da je člen o reparacijah v separatni pogodbi ravno tako slab kakor člen glede lige narodov v versajlski pogodbi. Voditelji "neomajnežev" so Borah, Johnson, Norris, Reed, La Follette, Shields in Watson. — Harding je sporočil senatu, da želi, da je mir z Nemčijo ratificiran predno se odprvi razorožitvena konference. Ako pa bodo "neomajneži" zopet nagajali, kakor se Wilsonu, tedaj ni upanja na zgodno ratifikacijo.

KONVENCIJA OGNJEGASCEV ZAHTEVA POMILOSTITEV.

Columbus, O. — Mednarodna zveza ognjegascev (Fire fighters) je na svoji konvenciji spjela po nekem Brownu iz Milwaukeeja prineseno resolucijo, ki zahteva, da se Volsteadov zakon amendira in zopet uvede prosto prodajo piva in lahkega vina.

Drugo resolucijo so sklenili odposlati na predsednika Hardinga, v kateri se zahteva osvoboditev političnih jetnikov in zopetne vpostavitve popolne svobode govora, shodov in časopisja.

ALKOHOL JE CENEJŠI KAKOR GASOLIN ZA AVTOMOBILE.

Washington, D. C. — Amerikanski trgovec Cable na Havani je pisal na trgovinski departement, da so kubanski šoferji takojšnje zaprosili mestno oblast na Havani, za znižanje normalne pristojbine, ker po uporabljanju alkohola mesto gasolina za gonilno silo avtomobilov lahko znižajo vozno ceno za eno tretino in še vedno lahko napravijo lep dobiček. Alkohol delajo iz sladkih odpadkov in stane od 30 do 33 centov, dočim stane navadno galona gasolina samo 50 centov.

Kitajski davčni načrt.

New York, N. Y. — Povsod danes tuhtajo finančni ministri, kako bi vpeljali nov davek in izvedli razne davčne načrte, kar daja v gotovih deželah velike preglavice. Tako so sinovi nebes tudi prišli na čisto novo misel, kje bi se lahko pobiral davek. Kitajski finančnik Vang Yi Hen je predložil predsedniku republike načrt, kakor bi se obdavčili vsi luksurijsni predmeti, katerih do sedaj še ni dosegel davek. Vang pravi, da so evropske jedi, ako ni poleg evropskih gostov, popolnoma nepotrebne, torej jih je treba izključno obdavčiti. Na mizi ne sme biti več kakor pet skled in osem krožnikov, kar je več, je vse obdavčeno. Posebni luksuzni kuhinjski izdelki, kakor ribji ragu, ptičje gnezdo i. t. d. morajo biti vsi obdavčeni. Predsednik je sprejel Vangovo predlog in izročil finančnemu ministerstvu, katera naj bo nova pot za obdavčenje in rešitev iz velike finančne zagate.

Izgredi na Dunaju.

Dunaj, 21. sept. — Včeraj so bili tu veliki izgredi, ko je vlada po dogovoru s socialisti zaprla borzo za nekaj časa. Velika množica ljudstva je hotela naskočiti in razdejati borzno poslopje, toda policija je odbila napad. Množica se je nato znesla nad pisarnami mnogih menjalcev denarja, katere je opustošila. Več spekulantov je bilo grdo tepenih. Na javnih shodih, katere so sklicali socialisti in komunisti, je bilo ališati grožnje, da ostane borza stalno zaprta. Telegrafski nameščenici nočejo odposiljati brzojav finančnega značaja.

"POLITIČNA MOČ NI ZA LAVOČE"

Syracuse, N. Y. — Governor Miller je držal pri državnem svetu govor, ki se je nanašal na farmerje in delavske organizacije. V govoru je rekel, da se morajo oni (farmerji in delavci) baviti samo z ekonomijo, nikakor pa ne s politiko. Kakor mnogi meščanaki politikov, tako je tudi Miller mnenja, da v Ameriki ni nikakih razredov. "Če bodo farmerji in delavci skusili izvesti svojo politično moč," je rekel Miller, "tedaj bodo s tem izkusili vse ameriško življenje, razcepki v sovražne si razrede. Vsek tisk poizkus bo takoj postopen."

Kako čudne nazore ima ta meščak o ameriškem življenju. V njegovem mnenju bi bilo strahotnejše, če bi se vpostavilo življenje, kakor je v Rusiji in bi delavstvo prosto vsega meščakovega suženjstva, kakor je danes nas in poleg tega še šest milijon brezposelnih. — Govornik je tem tudi še omenil, da je v vsaki danji obstoj življenja v najnejem interesu za meščana, "na kar ne smemo pozabiti." Imel je tudi dolge razprave o farmerskih problemih.

KABERJEVA JE SKUSILA UTEČI.

Maryville, O. — Ravatelj ženske poboljševalnice, kjer zaprta E. Catherine Kaberjeva na domirno ječo radi njezovega soproga, zatrjuje, da je prišla na sled nekemu poizkusu za beg. — Kaberjeva je hotel podkupiti vratarja in je namravala za to izdati \$15.000. Poleg tega je baj tudi nagovarjala vratarja za umor matrone Mittendorfove, ki je bila v zaporu matrona in je pregledovala pismo Mittendorfova je dobila v njej tudi pismo Meardlove, hčere Kaberjeve, po čemur se je za njo odkrila. Kaberjeva zatrjuje, da ji je ponudila neka žena trditi \$50.000, če bi hotela igrat za alike in pokazati, kakor se vedla pri umoru. Od te vsote bila dala \$15.000 za podkupiti vratarja.

Avstrija izvala zlato, a njemu ljudstvo strada.

New York, N. Y. — Ameriška ladija "Potomac" dosepeva Bremana, je pripeljala seboj \$1.500.000 zlatih avstrijskih bankovcev in rezervno banko v New Yorku kot delno odplačilo odškodnine. Zlato je deponirano v Belgijo in Francijo, da ti dva državi plačata tu kupljene potrebščine.

Bodoča mirovna armada na Poljskem.

Varšava. — Bodoča armada Poljskem bo v mirnem času izjavila poljskega vojnega ministra 17.000 častnikov, 270.000 moštva in 30.000 konj. Armada se bo sestojala iz 25 divizij pecev in 10 konjeničnih brigad. Veljajoč čez to "mirovno" armado bo v mirnem času vojno ministrstvo, kateremu bo podpredsednik generalni štab.

Kaj se vsega loti čekajmo.

Dunaj. — "Finančna revija" poroča iz Zuricha o kšetu, da se ga je lotil Kori skupno z bankom Maksom. Bankir Schlegel je bankrotiral, se ima v veliki meri zahvaliti temu planu krvavežema, za svojo nesrečo. Pregovorila sta ga bila, da kupoval vrednostne papirje Avstrije, katere sta tihotapili v Švico. Kakor se doznava, Schlegel prejel 16 milijonov kron samo zato, da se ne razbojnalo svetu, da je Kori tihotapil in bo molčal. Če Kori sam tihotapil s "rukavkom", kakor delajo naši pomorski tihotapci, se ne ve, kaj izvedelo se je, da je potem imel še neki posel s Schlegelom, kjer so ponovno vsi trije propadli in pri tej smoli je zgubil zopet 22.000.000 kron. Je vrag, če se človeka prime smola.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Homer City, Pa., F. Krachek. Ako želite imeti nemški dnevnik se obrnite na "New Yorker Volkszeitung", P. O. Box 512 City Hall Station, New York, City; tedaj pa je priporočljiv "Vorwaerts", 530 Chestnut St. (Brishane Hall, Milwaukee).

